Mojžíš a Áron vyjednávají s faraonem

Původ materiálu
Jiří Tengler
Pořadí v lekci
24

Téma

Mojžíš u faraóna marně usiluje o uvolnění Izraelců z egyptské roboty k vykonání bohoslužby. Do sporu se jako zastánce zotročených vkládá samotný Bůh.

Cíle

Sdělit, že ne vždy se lze na dobrých cílech s protivníkem rozumně domluvit a že v zápase se zlem je pak nutné užít i tvrdší způsoby boje. Rozhodnost ozřejmit dětem na příkladu egyptských ran.

24.1 Pro učitele

Biblický text: Ex 4,29–11,5 (celý děj); Ex 5,1–6,1.8,12–15 (stručný výjev)

24.1.1 Výkladové poznámky

- Celé vyprávění řeší otázku, komu se má sloužit: pozemským vládcům, nebo Bohu v nebesích?
- V příběhu vystupuje Mojžíš spolu s Áronem, který je prostředníkem pro nesmělého proroka. V převyprávění dětem lze Árona upozadit či vypustit, aby byl děj plynulejší a přehlednější.
- Izraelci v Egyptě po smrti svého ochránce Josefa postupně ztratili své dobré postavení, až se propadli na úroveň ostatních robotujících Egypťanů. Odlišuje je pouze jejich příslušnost k Bohu Hospodinu, která však nebyla důsledně pěstována — Bible nás neinformuje o jejich náboženském životě. Mojžíšův požadavek na obnovu bohoslužeb naráží na odpor u panovníka jakožto neslýchaná novota. Bůh však bojuje za svůj lid, který se sice nechová vzorně, zato k němu upřímně volá (Ex 2,23–25).

- Zvýšení pracovních norem (Ex 5,7–9): panovník nerespektuje svědomí obyvatel říše, řídí se kvantitou výroby, nikoliv kvalitou života. Práce zde vystupuje jednak jako konkurent bohoslužebné slavnosti, jednak jako trest za Mojžíšovu smělost.
- Předáci lidu reptají na Mojžíše, neboť zhoršil jejich životní pozici, zcela pomíjejí jeho i Boží oprávněný požadavek na náboženskou svobodu (Ex 5,21). Reptání na Mojžíše se později během izraelského putování bude vracet při kdejaké těžkosti. Zde je jen první příklad napětí mezi prorokem a lidem.
- Egyptské rány (Ex 7–12): počet 10 evokuje úplnost, komplexnost, podobně jako Desatero přikázání o kus dál v téže biblické knize. Rány mají ráz přírodních pohrom, které ohrožují život v celé faraónově říši, čímž se ukazuje, že Stvořitel Hospodin má nad říší větší moc, nežli její zbožštělý vládce. Název „rána“ v hebrejštině stejně jako v češtině označuje úder, zásah, bití. Hospodin tluče a mlátí vzpurné království, které moří lidi v otroctví a brání jim v bohoslužbě.
- „Hospodin zatvrdil faraónovo srdce“ (Ex 7,3): proč, když si tím jenom přidělal práci? Pyšný panovník dostává od Boha možnost vzdorovat, a tak vzdoruje a nechce se podřizovat cizím nárokům. Faraónova reakce na rány je různá — od počátečního uchlácholení vlastními kouzelníky (1. rána), přes neoblomnost (3. rána) a zvažovanou, ale odvolanou ústupnost (4. rána), až po vyznání vin (7. rána). Výsledek je pro Izrael ale pořád stejný — povinná robota a neumožněná bohoslužba. Zápas o svobodu i Pánu Bohu trvá, než se mu podaří zlomit odpor svévolníků.

24.1.2 Úskalí

- Konflikt mezi faraónem a Mojžíšem se prvotně netýká pracovních norem, nýbrž života víry. Nezdůrazňujte proto úmornost práce (optiku práce prosazují právě faraón a reptající lid), zdůrazněte nesvobodu uctívat Boha.
- Nehledejte pro egyptské rány přirozené / přírodní vysvětlení. Bible to taky nedělá. Příběh nelíčí, co rozmanitého někdy dokáže příroda, nýbrž co dokáže Bůh pro svůj lid. Někteří vykladači důmyslně zdůvodňují rány výbuchem sopky a následnými dopady na ekosystém, což je naprosto zbytečné a zavádějící. Hovořte o ranách jednoduše jako o skutečnostech, které nastaly.
- Zřejmě nemá význam podrobně rozlišovat faraónovy reakce na jednotlivé rány, děti tento osobní vývoj nedocení. (Snad z výjimkou těch nejstarších.)
-

24.1.3 Odkazy

Bůh vidí bídu svého lidu (Ex 2,23–25)

Boha je třeba víc poslouchat než lidi. (Sk 5,29)

Bůh se staví proti pyšným, ale pokorným dává milost. (1Pt 5,5 b)

24.2 Pro děti

Martin chodí rád do hudebky, kde se učí hrát na housle. Je to sice dřina, ale líbí se mu, co všechno na ně lze zahrát.

Martin nechodí rád z hudebky, obzvláště v zimě, když se už stmívá. Cesta vede přes park, kde na lavičkách posedávají party výrostků.

Jednou Martina zastavili dva velcí kluci. Jejich jména neznal, ale měl pocit, že je vídá chodit do osmé třídy u nich ve škole. Napřed mu zastoupili cestu, pak se mu posmívali, že je fidlal. Pak do něj začali strkat. Snažil se jim uhnout, pak je prosil, ať ho nechají. Vysvětloval jim, že musí domů, ale marně, pořád se do něj naváželi. Jeden výrostek dostal nápad, že si zkusí zahrát na housle. Sebral Martinovi pouzdro a začal se do něj dobývat. Martin se bránil, ale neubránil. Napřed dostal šťouchanec, pak i další rány, že prý je drzý vůči starším. Bylo mu do breku. Taková nespravedlnost, vždyť nikomu nic neudělal! A teď mu navíc ještě nejspíš poničí housle.

Naštěstí se odněkud objevil Tomáš, kterého Martin znal jako staršího bratra svého spolužáka. Tomáš se snažil osmákům domluvit, aby všeho nechali, ale oni si připadali dost silní. Začali vrážet i do Tomáše. Jenže pak to přišlo. Tomáš se párkrát napřáhl, a oběma vrazil pár facek. Chvíli se sice snažili na Tomáše dále útočit, ale on se jim šikovně bránil a přidal jim ještě pár ran navíc. Martin vyjeveně hleděl na Tomáše, vůbec nevěděl, že umí tak dobře bojovat. Když šel Martin domů, byl vděčný za každou ránu, kterou Tomáš dvojici útočníků udeřil. Vždyť jak by to s ním bez Tomášova zásahu a jeho ran dopadlo? Někdy jsou rány potřebné a dobré.

24.2.1 Předškolní děti

Kdo ví, kam patří krev? Do člověka nebo do zvířete. Někomu už tekla z nosu, jiný se odřel. A to je špatně, když krev není na svém místě.

Anebo když vás štípne komár — to přece znáte. Štípanec svědí. A co když jich máte dvacet nebo sto? Hrůza. Zase špatně.

Anebo když se všude rozlezou žáby. Sednete si na židli a na ní je žába. Obouváte si botu — žába. Začnete jíst a do talíře vám skočí žába. Zase špatně.

Kdysi dávno byla země, kde se děly takové hrozně špatné věci. Jmenovala se Egypt. Za všechno mohl král, jemuž se říkalo faraón. Jednou za ním přišel Mojžíš a řekl mu: „Nenuť lidi pořád pracovat. Dej jim aspoň někdy volno, aby mohli jít na bohoslužby."

Farao se rozčílil: „Musíte pro mne pracovat. Budete sloužit mně a ne tomu svému bohu." Mocný král si totiž pyšně myslel, že Boha chudých lidí poslouchat nemusí.

Mojžíš však prosil Pána Boha o pomoc, aby je zachránil před zlým panovníkem. A Bůh jim skutečně pomohl. Daroval Mojžíšovi hůl, aby jí tloukl. Nebyly to obyčejné rány. S každým úderem do vody či do prachu dopadla na egyptskou zemi nějaká rána či pohroma. Farao dostal výprask, protože ubližoval slabším.

Napřed se voda změnila v krev — a to je špatně. Krev nepatří do řeky. Pak odevšad vyskákaly žáby. Zase špatně. Pak přilétli komáři a bodali lidi i zvířata. Farao už řekl, že Mojžíšův lid propustí, ale pak si to rozmyslel a nechal je dál otročit ve své zemi. A tak přišly další rány — mouchy, mor, vředy, krupobití, kobylky, tma. Farao chvílemi uvažoval, že lid na bohoslužby propustí, ale vždy si to rozmyslel. Potřeboval lidi na stavbu svého pyšného království. Nikomu nedovolil odejít na oslavu Boha. Byla to špatná země, země Egyptská — nutila lidi ke špatným věcem — věčně pracovat a nikdy nebýt na správném místě, na bohoslužbách.

Nakonec přišla rána největší a nejhorší: smrt prvorozených. Všichni, kdo se narodili jako první své mamince, lidé i zvířata, zemřeli. Pouze Izraelci se všichni zachránili. Je to veliké a slavné povídání, které se až dodnes vypráví a nás čeká příště. Ta desátá rána konečně faraóna porazila a Izraelci mohli odejít bez překážek slavit bohoslužby.

Pán Bůh bojoval za svůj lid a zvítězil. V zápase vybojoval svůj lid. My patříme Bohu, nejsme otroky lidí.

Pomůcky

Pastelky, obrázek 10 ran k hledání tvarů a k vybarvování (odkaz na adrese http://goo.gl/Byajhi, pod číslem úlohy [24]).

24.2.2 Mladší školní děti

Děti můžete do vyprávění zapojit: Po vylíčení jednotlivých ran a faraónovi neoblomnosti, všichni společně volají Boží vzkaz: „Propusť můj lid, aby mi sloužil.“ na místech označených „‡“.

Ne všichni lidé se k sobě chovají pěkně. Někteří jsou na druhé zlí. Podvádějí je a okrádají, křičí na ně nebo je bijí. My nevíme, co se v jejich srdci pokazilo, že druhým ubližují. Asi jsou hodně nešťastní, že musejí neštěstí šířit i kolem sebe. Jak takového zlého a násilného člověka zastavit? Jak mu zabránit, aby přestal škodit a druhého bít?

Jedním takovým zlým člověkem byl vládce Egypta — faraón. Patřila mu veliká říše, ve které vládl početným zástupům. Všichni museli plnit jeho vůli a pracovat podle jeho příkazů. Mnozí považovali faraóna za boha, za syna nebes, který vládne nad zemí a jejími obyvateli. Ovšem ne pro každého byl faraón bohem. Mojžíš patřil k vyvolenému lidu izraelskému, který uctíval jediného a neviditelného Boha Hospodina. Mojžíš sám se s Bohem setkal, když na pustém místě pásl ovce. Pán Bůh mu dal úkol, ať zajde za faraónem a řekne mu, že pro něj Izraelci věčně pracovat nebudou. Mají zanechat práce a odejít sloužit Bohu — v ústraní mají uspořádat bohoslužbu. „Propusť můj lid, aby mi sloužil,“ oznámil Mojžíš vladaři Boží nárok.

Faraónovi se Mojžíšův požadavek nelíbil. „Cože, Izraelci chtějí přestat pracovat?!“ Velice se rozčílil a rozhodl se Izraelce za jejich odvahu ztrestat.

„Když mají čas myslet na jakési slavnosti, tak asi mají málo práce. Ode dneška si musejí suroviny na výrobu cihel opatřovat sami.“

Pro Izraelce nastal těžký čas. Dosud byla otrocká práce příšerná, nyní byla příšerná a navíc nesplnitelná. Žáden div, že se lidé začali proti Mojžíšovi bouřit. Mysleli si, že jim přinese svobodu, místo ní však přišlo jen tvrdší otroctví.

Jenže Izrael je Boží lid. Bůh slyšel volání svého lidu a viděl jeho bídu, proto se svého lidu zastal. (Podobně jako se Tomáš zastal Martina.) Když farao začal útočit na Izraelce, Hospodin jeho násilí zadržel. Udeřil na něho i na celou jeho říši ranami. Farao dostal výprask. Deset ran — deset egyptských ran.

Opakovaně chodil Mojžíš za faraónem s Božím vzkazem: „Propusť můj lid, aby mi sloužil.“ Ale farao odmítal. Bylo to složité a zdlouhavé vyjednávání. Po každé ráně Mojžíš faraóna přemlouval, ať má rozum, ale nedal se obměkčit. Někdy to užuž vypadalo, že farao svolí a lid propustí, ale nakonec zase vše zakázal. A tak Bůh vzpurného faraóna bil různými ranami. ‡

Napřed se egyptská voda změnila v krev. Podobný trik uměli i egyptští kouzelníci, takže se farao moc nevylekal. ‡

Poté celou zemi zaplavily žáby. (Jak by se vám líbila žába třeba v polévce?) ‡

Potom přiletěli komáři. Všichni víte, jak nepříjemný je jeden štípanec, což teprve, když se ocitnete v komářím mračnu. ‡

Jako čtvrté přiletěly mouchy. Nejenom že otravně bzučí, ale také šíří různé nákazy. ‡

Jako pátá rána dolehl na Egypt dobytčí mor. Pomřelo mnoho dobytka. Už se zdálo, že faraón konečně povolí Izraelcům vykonat bohoslužbu, ale nepovolil. Marné bylo Mojžíšovo naléhání. ‡

Šesté byly vředy. Svědivé boláky na kůži, které člověka nutí k nekonečnému škrábání. ‡

Když přišlo obrovské krupobití a potlouklo egyptské domy, zvířata i úrodu na polích, byl farao v koncích. Viděl, jak země trpí, bylo mu líto škod a žádal Mojžíše, aby pro něj u Boha vyprosil odpuštění a krupobití zastavil, pak že Izraelce propustí. Ale ani tentokrát farao svůj slib nedodržel. Zjistil, že na polích ještě část použitelné úrody zbyla, tak bohoslužbu znovu zakázal. ‡

Osmou ranou byly kobylky. Přinesl je vítr, rázem jich bylo všude plno a sežraly, nač přišly. Vždyť se to tak i říká — Byli jako kobylky. ‡

Ani devátá rána, tma, jež ve dne zahalila zemi, faraóna neobměkčila. ‡

A tak přišla desátá rána — poslední a nejhorší. V celé země měli zemřít prvorození. Všichni ti, kdo se svým maminkám narodili jako první — jak zvířata, tak i lidé. Tahle poslední rána byla tak ukrutná, že převrátila Egypt vzhůru nohama. ‡

Velmi mocný byl egyptský král farao. Když však zatvrdil své srdce a neměl s obyvateli své země soucit, dopustil se veliké krutosti. Strhl se boj, neboť Bůh nechce ponechat svůj lid v bezduchém otroctví. Bůh bil vladaře i zemi, která spolu s ním propadla do bezcitnosti. Deset ran dostal Egypt a jeho vládce, poněvadž bránili bohoslužbě. Křivit lidem svědomí je špatné.

Pomůcky

Pastelky, obrázek 10 ran k hledání tvarů a k vybarvování (odkaz na adrese http://goo.gl/Byajhi, pod číslem úlohy [24]).

Varianty

- Děti vybarvují políčka postupně v průběhu vyprávění, teprve až objeví druh rány, pokračuje vyprávění dál.
- Sada pastelek mívá dvanáct barev — zkuste pro každou ránu použít jinou barvu a zdůvodněte proč.

24.2.3 Starší školní děti

Vyprávění probíhá podle osnovy pro mladší děti. Je možné ho proložit otázkami:

- Co byste udělali vy a vaše rodina, kdyby zítra vyšel zákaz, že nesmíte v neděli chodit do kostela?
- Říká se: „Když to nejde po dobrém, tak to půjde po zlém.“ Kdy se taková zásada uplatní? Dovedli byste ji, podobně jako Tomáš z úvodního vyprávění, uplatnit i vy?
- Kdo může, popř. musí ve své práci rozdávat lidem rány?

Na závěr možnost vyrobit si a zahrát karty.

Každý dostane tuhou čtvrtku, rozdělenou na 2×5 pravidelných polí, očíslovaných 1–10. Do každého pole se domaluje příslušná rána. (Krev — červené vlny; sedící žába; komáří roj — tečky; moucha; ležící kráva s vyplazeným jazykem; poďobaná ruka; kroupy padající na dům; kobylka; tma — začerněná plocha; smrt prvorozených — přeškrtnuté jedničky vedle ostatních nepřeškrtnutých číslic.) Učitel si musí malování dobře připravit, aby děti mohly jeho obrázky snadno a rychle napodobit.

Papír se rozstříhá na jednotlivé kartičky, s nimiž lze hrát např. „válku“ (vojnu, přebíjenou) — všichni hráči vyloží ze svého zamíchaného balíčku vrchní kartu, nejvyšší číslo bere. Při shodě nejvyšších čísel bojují tito hráči dál — každý vyloží další tři karty, kdo má třetí kartu nejvyšší, vítězí. Účelem je zbavit protihráče karet. Při vynášení karet hráč musí říci název rány. Lépe hrát v menších skupinách.

Kdo na konci dokáže vyjmenovat všechny rány ve správném pořadí?

Pomůcky

Čtvrtky papíru rozdělené na deset polí, nůžky, pastelky, návrhy obrázků.

24.2.4 Přesah

Bůh se staví proti všemu, co člověka zotročuje. I dnes existují různá otroctví — společenská i osobní — a zápas s nimi není vůbec jednoduchý. Jaké zápasy se zlem vedeme nyní ve svém životě, v rodině, ve sboru, v národě, v Evropě?

24.3 Liturgie

24.3.1 Písně

Vstoupí Mojžíš (SV 380); *B?h je záštita má* (SV 23); *V nebi je tr?n* (SV 23)

24.3.2 Biblický text k zapamatování

Toto praví Hospodin faraónovi: „Propusť můj lid, aby mi sloužil.“ (Ex 7,26)

34.3.3 Rituál

Volný jsem, volný jsem, Bohu díky, volný jsem.

24.3.4 Okénko do bohoslužeb

Jako úvod pro nedělní školu v bohoslužbách můžete použít úvodní příběh (viz výše), nebo jen otázku, zda existují dobré a potřebné rány, resp. jestli je někdy dobré a potřebné někoho zbít.

24.3.5 Modlitba

Pane Bože, děkujeme, že tě v naší zemi smíme svobodně uctívat. Prosíme tě za místa, kde vládne nesvoboda a násilí. Prosíme, chraň nás před zlými lidmi. Pomoz všem strážcům, vojákům a policistům, kteří brání druhé před násilníky. Amen.

Odkaz na pracovní list
21 Mojžíš a Áron jednají s faraonem
21 Mojžíš a Áron jednají s faraonem - st
Odkaz na píseň
Vstoupí Mojžíš (SV380)
Bůh je záštita má (SV23)

V nebi je trůn (SV360)

Cílová skupina

Předškolní

Školní

Starší školní

Katechetické cykly

Dál přece nejdeme sami I (Od stvoření k Josefovi + Od Mojžíše k Rút)

Biblický odkaz (kat)

Exodus 4,29–11,5

Exodus 5,1–6,1

Exodus 8,12–15